

УДК 305(477.63)

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2023-46-67>

Л. Р. Наливайко, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Головний науковий співробітник сектору теоретико-методологічних проблем організації державної влади відділу проблем теорії держави і права НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID : 0000-0002-7696-4223

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація : У статті здійснено дослідження теоретико-правових аспектів удосконалення протидії домашньому насильству в умовах війни. Звернута увага на те, що багато фахівців переконані, що під час війни домашнє насильство стає поширеним явищем, яке є ще небезпечнішим, ніж у мирний період, тому актуальним стає питання розробка ефективних шляхів удосконалення стану правового регулювання та діяльності відповідних суб'єктів у питаннях протидії домашньому насильству. З'ясовано, що сьогодні одним із кроків на цьому шляху має стати системний та комплексний державний підхід щодо створення відповідних організаційно-правових умов, завдяки яким можна вирішувати питання щодо протидії домашньому насильству, захисту жертв насильства, надання їм відповідної допомоги. У статті зазначається, що вирішити це завдання можна завдяки консолідації зусиль органів державної влади та місце-

вого самоврядування, соціальних служб, правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства. Зроблений висновок, що важливо у питаннях протидії домашньому насильству встановити ефективну взаємодію та спільну координацію дій між всіма суб'єктами, що здійснюють заходи з протидії домашньому насильству. Обґрунтовується, що одним із важливих напрямків удосконалення протидії домашньому насильству в умовах війни є використання цифрового середовища. Зазначається, що доцільним, доповнити Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» такими суб'єктами протидії домашньому насильству, як дипломатичні представництва та консульські установи України за кордоном. Доводиться, що важливим для України є удосконалення свого законодавства стосовно притягнення до відповідальності за випадки домашнього насильства та покращення підходів до розслідування кримінальних та адміністративних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.

Ключові слова: домашнє насильство, протидія, удосконалення, законодавство, жертва насильства, домашнє насильство в умовах війни

Постановка проблеми. Сучасні події в Україні суттєво вплинули на життя всіх людей в державі. Наша країна сьогодні повинна боротися не лише з зовнішнім ворогом, але й забезпечувати захист прав та безпеки своїх громадян у середині держави. Війна, реакція людей на події в країні обумовлюють те, що багато хто зараз знаходяться в умовах стресу та тривоги, у зв'язку з чим деякі люди можуть змінити свою поведінку, реагування на ті чи інші ситуації, що прямо чи опосередковано приводить до агресії та насильства в середині родини.

Багато фахівців переконані, що під час війни домашнє насильство стає поширеним явищем, що є ще небезпечнішим, ніж у мирний період. За офіційними даними Національної поліції України, у 2022 році надійшло 244 381 звернення з приводу фактів домашнього насильства, що є на 40% більше, ніж у попередньому році (144 394) та на 15% більше, ніж у 2020 році (208 748) і на 41% більше, ніж у 2019 році (141 814). Із січня по травень 2023 року поліція зареєструвала 349 355 випадків домашнього насильства [4]. Проблема домашнього насильства надалі є актуальною для України та висвітлює, що в умовах во-

енного стану випадків насильства стало більше порівняно з попередніми роками, що ймовірно пов'язано з кризовими обставинами, з якими зіштовхнулася значна частина населення нашої держави [8].

Це обумовлено тим, що людям, які потрапили під вплив домашнього насильства в умовах конфлікту, значно складніше знайти шлях до виходу з такої ситуації. Це пов'язано з багатьма чинниками. Наприклад, мільйони громадян залишилися в окупації або змушені були виїхати на нове місце проживання. В такій ситуації їм часто доводиться обмежувати свої можливості пересування, вони мають обмежені можливості звертатися за допомогою. У таких обставинах жертви насильства стають ще більш залежними від тих, хто завдає їм фізичної, психологічної чи матеріальної шкоди.

Тому, актуальним стає питання розробки ефективних шляхів удосконалення стану правового регулювання та діяльності відповідних суб'єктів у питаннях протидії домашньому насильству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У нашій країні наразі існує серйозна проблема — відсутність ефективних правових, державних та суспільних механізмів протидії домашньому насильству в умовах війни. При цьому, не зважаючи на існуючі наукові дослідження, присвячені питанням протидії домашньому насильству, що були проведені такими вітчизняними вченими, як А. А. Бова [3], А. Б. Блага [2], І. О. Грицай [7], А. О. Галай [6], О. В. Ковальова, [9], К. Б. Левченко [10], А. В. Малишева [11], Л. Р. Наливайко [12], А. Ю. Рямзіна [16], О. М. Ткаленко [18] та інші, ця проблема не отримала свого вирішення.

Метою статті є дослідження теоретико-правових аспектів удосконалення протидії домашньому насильству в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна останніми роками значно посилила свої зусилля у впровадженні європейських стандартів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Однак, сучасний стан щодо протидії домашньому насильству, як показує статистика, ще далекий від ідеалу. Мінімізація правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством та порушень прав людини у цій сфері, потребує вдосконалення законодавчих норм, внесення змін та доповнення до за-

конів та підзаконних актів, а також покращення діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству.

Умови війни посилюють вразливість певних груп жінок і чоловіків та залишають їх перед низкою проблем, таких як доступ до повної інформації стосовно того, як себе захистити, куди і до кого звернутися, складності у встановленні зв'язку з екстреною допомогою та обмежений доступ до повноцінної медичної, юридичної та соціальної допомоги.

Тому сьогодні одним із кроків на цьому шляху має стати системний та комплексний державний підхід щодо створення відповідних організаційно-правових умов, завдяки яким можна вирішувати питання щодо протидії домашньому насильству, захисту жертв насильства, надання їм відповідної допомоги. Вирішити це завдання можна завдяки консолідації зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування, соціальних служб, правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства. Тому важливо у питаннях протидії домашньому насильству встановити ефективну взаємодію та спільну координацію дій між всіма суб'єктами, що здійснюють заходи з протидії домашньому насильству.

Наприклад, важливу роль у здійсненні заходів з протидії домашньому насильству та захисті жертв домашнього насильства можуть виконувати інститути громадянського суспільства. У зв'язку з чим, актуальним стає впровадження ефективної системи соціальних притулків для жертв домашнього насильства. В сучасних умовах військової агресії такі притулки варто створювати за допомогою органів місцевого самоврядування з залученням міжнародних донорів, об'єднань громадян. Такі притулки можуть мати статус громадської організації з соціальним замовленням. Фінансування таких притулків може відбуватися частково з місцевих бюджетів, а частково з альтернативних джерел.

Відповідно до чинного законодавства, громадські організації, іноземні неурядові організації, міжнародні організації та інші зацікавлені сторони можуть ініціювати та розробляти заходи щодо запобігання домашньому насильству та брати участь у їх виконанні відповідно до Закону України «Про запобігання

та протидію домашньому насильству» [15] та статті 14 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [14]. Однак зараз механізми взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування та такими організаціями щодо цього питання наразі не регламентується і, як наслідок, ефективність такої діяльності дуже низька.

В питаннях протидії домашньому насильству в умовах війни громадські жіночі організації і самі громади відіграють ключову роль. Така діяльність потребує різноманітної підтримки з боку держави та суспільства для здійснення функцій, пов'язаних з протидією домашньому насильству, допомозі жертвам насильства тощо. Наприклад, зараз може стати цілком слушним такий механізм взаємодії, що пов'язаний з ефективним повідомленням про факти домашнього насильства. Швидке виявлення фактів вчинення домашнього насильства можливе у співпраці поліції та населення. Наприклад сусіди, родичи, консьєржі, кур'єри та інші теж могли б інформувати про факти вчинення домашнього насильства.

Отже, важливим елементом у механізмі протидії домашньому насильству має стати налагоджена система взаємодії населення з поліцією, соціальними службами тощо у питаннях реагування та запобігання. Для цього має бути впроваджена та поширена система інформування населення щодо домашнього насильства. Так, постійно, на різних інформаційних платформах можна транслювати звернення до громадян про необхідність не ігнорувати випадки домашнього насильства, або ситуації, що мають такі ознаки (сварки сусідів, постійні плачі дитини, крики про допомогу тощо). Населення має бути обізнаним, як діяти в таких ситуаціях і куди звертатися.

В умовах війни великого значення у питаннях протидії домашньому насильству можуть мати цифрові технології. Цифрові та інші технології при цьому можуть відігравати важливу роль у профілактиці домашнього насильству, наприклад, такі, як комплексне навчання, курси (у тому числі онлайн), лінії довіри, онлайн психосоціальна підтримка та онлайн-консультування, SMS-повідомлення, онлайн-інструменти та мережі, направлені для розширення соціальної підтримки.

Наприклад, можна впровадити навчальні курси (у тому числі онлайн) розраховані на тих осіб, які знаходяться у групах ризику, з питань протидії насильству у сім'ї. Інформацію про такі курси можна поширювати через соціальні мережі, систему Інтернет. Такі курси можуть включати в себе широкий спектр знань у галузі права, психології, медицини тощо. Метою цих курсів може стати покращення та зміцнення стану здоров'я осіб, які постраждали від домашнього насильства, адаптування після стресу тощо. Крім того, організація таких курсів може бути спрямована на підвищення обізнаності та інформування громадськості щодо поняття насильства та заходів з його протидії, завдяки курсам можна встановити ефективну взаємодію між соціальними службами, поліцією, громадськими організаціями тощо, що одночасно втручаються в цей процес і можуть надати допомогу, а також тими суб'єктами, що займаються проведенням соціологічних, юридичних, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо домашнього насильства, його причин та наслідків. Як приклад, можемо навести вже реалізований та впроваджений громадським об'єднанням «Зупинити насильство» базовий комплексний курс з боротьби та протидії домашньому насильству «Безпечна грамотність» [1;5].

Зараз в нашій державі можна констатувати низький рівень поінформованості суспільства щодо домашнього насильства. Суб'єктам публічної адміністрації всіх рівнів (включаючи органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації та їх представників, а також інших фахівців) у галузі запобігання та протидії домашньому насильству необхідно, насамперед, посилити інформування та освіту населення з питань боротьби з домашнім насильством. Така діяльність має відбуватися на постійній основі, з широким використанням цифрових технологій, соціальних мереж, системи Інтернет тощо.

Використання цифрових технологій можливо й для чоловіків-кривдників, наприклад, шляхом створення «гарячих ліній», де вони зможуть отримати консультації щодо контролю своєї агресивності, дратівливості та способів подолання цих проблем. Це допоможе запобігти ескаляції конфліктів у сім'ї та застосуванню насильства проти членів родини.

Потрапляючи в ситуацію насильства під час війни, люди доволі часто применшують проблематику, що у порівнянні зі смертю, пораненнями, потраплянням в полон, знаходженням на окупованій території, руйнуванням або пошкодженням майна та іншими трагічними подіями внаслідок війни, вважаються ними несуттєвими. Особливо гостро питання знецінення проблеми домашнього насильства постає серед дітей. Не всі дорослі здатні опанувати себе, а тим більше в такій ситуації вислухати та зрозуміти дитину. Для деяких батьків/законних представників взагалі притаманно відмахуватися від дитячих проблем, применшуючи їх значення. Тому діти і не завжди розуміють серйозність питання, вважаючи, що то дрібниці, у порівнянні з тим, що відбувається під час воєнних дій. З урахуванням цього, школа, як один із суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, повинна посилити увагу щодо ідентифікації дітей, які від цього постраждали [17]. Міністерство освіти і науки України рекомендує проводити тематичні уроки, лекції, вебінари, круглі столи та інші подібні заходи в навчальних закладах з цільового питання. Інформацію про ці заходи потрібно публікувати на веб-сайтах навчальних закладів та їх засновників, а також інформувати учасників освітнього процесу.

Нещодавно Україною була ратифікована Стамбульська конвенція [13], що прямо вимагає, щоб держава забезпечувала захист своїх громадян від домашнього насильства не тільки в середині країни, але навіть і за кордоном. У зв'язку з цим, важливо, щоб до системи суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству були включені посольства та консульства України. Тому, на нашу думку, до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [15] необхідно ввести відповідні зміни, а також розробити нормативні положення для дипломатичних представництв та консульських установ України за кордоном, що стосуються повноважень та процедур реагування на виявлені випадки домашнього насильства.

Також необхідно для працівників правоохоронних органів, інших зацікавлених суб'єктів, хто працює з затриманими та бере участь у розслідуванні і фіксації випадків катувань, додатково провести навчання з питань розслідування та документування

випадків катувань і жорстокого поводження відповідно до Стамбульської конвенції. Для цього вбачається доцільним до програм спеціалізованих навчальних курсів, тренінгів, семінарів тощо, розрахованих на співробітників правоохоронних органів, юристів та медичних працівників ввести відповідні теми.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що протидія домашньому насильству в умовах війни вимагає вжиття низки заходів, спрямованих на удосконалення правового регулювання та діяльності публічної адміністрації, інститутів громадянського суспільства у цій сфері. У зв'язку з чим, по перше, одним із важливих напрямків удосконалення протидії домашньому насильству в умовах війни є використання цифрового середовища. Це включає в себе можливість подавати повідомлення про факти насильства через електронну пошту, форуми, чат-боти та інші засоби, а також шляхом надання жертвам насильства доступу до е-консультацій та е-рекомендацій щодо дій у випадку небезпеки. Онлайн-консультації, онлайн-курси від фахівців, таких як юристи, психологи, педагоги та лікарі, є також важливими в умовах війни. Ця практика активно використовується в різних країнах як державними, так і недержавними організаціями та органами влади. По-друге, доцільним, доповнити Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» такими суб'єктами протидії домашньому насильству, як дипломатичні представництва та консульські установи України за кордоном. По-третє, на сьогоднішній день надзвичайно важливо, щоб Україна удосконалювала своє законодавство стосовно притягнення до відповідальності за випадки домашнього насильства та покращувала підходи до розслідування кримінальних та адміністративних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.

Список використаних джерел :

1. Базовий курс з боротьби та протидії домашньому насильству «Безречна грамотність». ГО «Зупинити насильство». Facebook. URL : <https://www.facebook.com/YouCanStopViolence>.
2. Блага А. Б., Тунтула О. С., Кочемировська О. О. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству: навч. посібник. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 208 с.

3. Бова А. А. Стан та динаміка домашнього насильства в період поширення пандемії COVID-19. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції. 2021 рік: монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2022. С. 154–168.
4. В Україні різко зростає кількість випадків домашнього насильства. Із чим це пов'язано? 03 Серпня 2023 р. URL : <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-rizko-zrostaye-kilkist-vipadkiv-domashnogo-nasilstva-z-chim-ce-povyazano>.
5. Волкова В. М. Протидія домашньому насильству в умовах війни та цифровізації / В. М. Волкова, Є. А. Кривошопка // Запобігання та протидія домашньому насильству та насильству за ознаками статі: проблемні питання в умовах російської агресії : матеріали Міжнародного круглого столу (12 жовтня 2022 року) / МEGУ імені академіка Степана Дем'янчука. Одеса : Видавн. дім «Гельветика», 2022. С. 34–37. URL : <http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3037/>
6. Галай А. О. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству: монографія. Київ : КНТ, 2014. 160 с.
7. Грицай І. О. Принцип гендерної рівності та механізм його забезпечення: теоретико-правовий аспект: дис. ... докт. юрид. наук, спец. : 12. 00.01. (081 — Право). Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2018. 543 с.
8. Змисла М. Чи втратило домашнє насильство свою актуальність в умовах воєнного стану? *Юридична газета*. 14.03.2023 р. URL : <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/chi-vtratile-domashne-nasilstvo-svoyu-aktualnist-v-umovah-voennogo-stanu-.html>.
9. Ковальова О. В. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків : ХНУВС, 2008. 20 с.
10. Левченко К. Б. До проблеми вдосконалення законодавчого забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 4. С. 117–125
11. Малишева А. В. Домашнє насильство як соціальна проблема в реаліях українського суспільства. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2019. Вип. 29–30. С. 24–27.
12. Наливайко Л. Р. Домашнє насильство як перешкода становленню громадянського суспільства: сучасні тенденції та перспективи подолання в Україні. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: виклики та колізії: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 травня 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 21–25.
13. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими

- явищами: Закон України від 20.06.2022 р. № 2319-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#text>
14. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 52, ст. 561 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
 15. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 5, ст.35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
 16. Рямзіна А. Ю. Особливості насильства щодо жінок за ознакою статі в ситуаціях військової агресії. *Наука і правоохорона*. 2022. № 2. С. 208–214.
 17. Семікон Н. В. Проблемні аспекти запобігання та протидії домашньому насильству щодо дітей під час війни в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. URL : http://lsej.org.ua/8_2022/78.pdf. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/78>
 18. Ткаленко О. М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів публічної адміністрації щодо попередження насильства в сім'ї щодо дітей: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса : ОДУВС, 2016. 237 с. URL:https://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/dus_tkalenko.pdf

Reference :

1. Bazovyi kurs z borotby ta protydii domashnomu nasyilstvu «Bezrechna hramotnist». HO «Zupynyty nasyilstvo». Facebook. URL : <https://www.facebook.com/YouCanStopViolence>.
2. Blaha A. B., Tuntula O. S., Kochemyrovska O. O. (2021). Aktualni problemy protydii domashnomu nasyilstvu. Mykolaiv : Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly.
3. Bova A. A. (2022). Stan ta dynamika domashnoho nasyilstva v period poshyrennia pandemii COVID-19. Kryminalna sytuatsiia v Ukraini: osnovni tendentsii. 2021 rik. Vinnytsia : TVORY.
4. V Ukraini rizko zrostaie kilkist vypadkiv domashnoho nasyilstva. Iz chym tse poviazano? 03 Serpnia 2023 r. URL : <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-rizko-zrostaie-kilkist-vipadkiv-domashnogo-nasilstva-z-chimce-poviazano>.
5. Volkova V. M. Protydiia domashnomu nasyilstvu v umovakh viiny ta tsyfrovizatsii / V. M. Volkova, Ye. A. Kryvoshapka. (Eds.). (2022). Zapobihannia ta protydiia domashnomu nasyilstvu ta nasyilstvu za oznakamy stati: problemni pytannia v umovakh rosiiskoi ahresii : materialy Mizhnarodnoho kruhloho stolu (12 zhovtnia 2022 r.) / MEHU imeni akademika Stepana Demianchuka. Odessa : Vydavn. dim «Helvetyka». URL : <http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3037/>

6. Halai A. O. (2014). Mizhnarodnyi dosvid poperedzhennia ta protydii domashnomu nasyilstvu. Kyiv : KNT.
7. Hrytsai I. O. (2018). Pryntsyp hendernoi rivnosti ta mekhanizm yoho zabezpechennia: teoretyko-pravovy aspekt. Doktor's thesis : 12. 00.01. (081 — Pravo). Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Dnipro.
8. Zmysla M. (2023). Chy vtratylo domashnie nasyilstvo svoju aktualnist v umovakh voiennoho stanu? *Yurydychna hazeta*. 14.03.2023 r. URL : <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/chi-vtratylo-domashne-nasyilstvo-svoiu-aktualnist-v-umovah-voennogo- stanu-.html>.
9. Kovalova O. V. (2008). Diialnist sluzhby dilnychnykh inspektoriv militsii shchodo poperedzhennia nasyilstva v simi. Candidate's thesis: 12.00.07. Kharkiv : KhNUVS.
10. Levchenko K. B. (2017). Do problemy vdoskonalennia zakonodavchoho zabezpechennia zapobihannia ta protydii domashnomu nasyilstvu. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Issuer. 4.
11. Malysheva A. V. (2019). Domashnie nasyilstvo yak sotsialna problema v realiiakh ukrainskoho suspilstva. *Sotsialno-humanitarnyi visnyk*. Issuer. 29–30.
12. Nalyvaiko L. R. (2020). Domashnie nasyilstvo yak pereshkoda stanovlenniu hromadianskoho suspilstva: suchasni tendentsii ta perspektyvy podolannia v Ukraini. Problemy formuvannia hromadianskoho suspilstva v Ukraini: vyklyky ta kolizii: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Dnipro, 15 travnia 2020 r.). Dnipro : DDUVS.
13. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu iz tsymy yavyschamy: Zakon Ukrainy vid 20.06.2022 r. № 2319-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319–20#text>
14. Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv. Zakon Ukrainy vid 08.09.2005 r. № 2866-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2005, № 52, art. 561 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866–15#Text>.
15. Pro zapobihannia ta protydiiu domashnomu nasyilstvu: Zakon Ukrainy vid 07.12.2017 r. № 2229-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2018, № 5, art.35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229–19#Text>.
16. Riamzina A. Yu. (2022). Osoblyvosti nasyilstva shchodo zhinok za oznakoiu stati v sytuatsiiakh viiskovoi ahresii. *Nauka i pravookhorona*. № 2.
17. Semikon N. V. (2022). Problemni aspekty zapobihannia ta protydii domashnomu nasyilstvu shchodo ditei pid chas viiny v Ukraini. *Yurydychnyi naukovyi elektroni zhurnal*. URL : http://lsej.org.ua/8_2022/78.pdf. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524–0374/2022–8/78>
18. Tkalenko O. M. Administratyvno-pravove zabezpechennia diialnosti orhaniv publichnoi administratsii shchodo poperedzhennia nasyilstva v simi shchodo ditei. Candidate's thesis: 12.00.07. Odesa : ODUVS. URL : https://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/dus_tkalenko.pdf

L. R. Nalyvayko

Theoretical and Legal Aspects of Improving the Combat Against Domestic Violence in the Conditions of War

Abstract : *The article examines the theoretical and legal aspects of improving the counteraction to domestic violence in wartime. Attention is drawn to the fact that many experts are convinced that during the war domestic violence becomes a widespread phenomenon, which is even more dangerous than in peacetime, so the issue of developing effective ways to improve the state of legal regulation and the activities of relevant actors in combating domestic violence becomes relevant. It is established that today one of the steps on this path should be a systematic and comprehensive state approach to creating appropriate organizational and legal conditions which would allow addressing issues related to combating domestic violence, protecting victims of violence and providing them with appropriate assistance. The article notes that this task can be solved by consolidating the efforts of state and local governments, social services, law enforcement agencies and civil society institutions. The author concludes that it is important to establish effective interaction and joint coordination of actions between all actors involved in combating domestic violence. It is substantiated that one of the important areas for improving the counteraction to domestic violence in wartime is the use of the digital environment. It is noted that it is advisable to supplement the Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction to Domestic Violence» with such actors in the fight against domestic violence as diplomatic missions and consular institutions of Ukraine abroad. It is argued that it is important for Ukraine to improve its domestic violence prosecution legislation and to improve approaches to the investigation of criminal and administrative offenses related to domestic violence.*

Keywords: *domestic violence, counteraction, improvement, legislation, victim of violence, domestic violence in conditions of war*